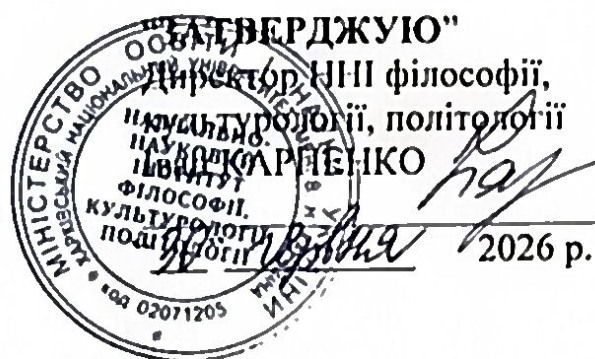

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра українознавства

Робоча програма навчальної дисципліни
Українознавство

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань А Освіта
спеціальність А4 Середня освіта
спеціалізація (предметна спеціальність) А4.08 Фізика та астрономія
освітня програма «Середня освіта (Фізика та астрономія)»
галузь знань Е Природничі науки, математика та статистика
спеціальність Е5 Фізика та астрономія
освітня програма «Астрономія»
галузь знань Е Природничі науки, математика та статистика
спеціальність Е5 Фізика та астрономія
освітня програма «Обчислювальні методи та інформатика в фізиці»
галузь знань Е Природничі науки, математика та статистика
спеціальність Е5 Фізика та астрономія
освітня програма «Фізика»
вид дисципліни обов'язкова
фізичний факультет

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою ННІ філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол від "24" червня 2026 року № 9

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Ярослав ШКАБУРА, кандидат історичних наук, ст. викладач кафедри українознавства ННІ філософії, культурології, політології

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства
Протокол від "05" червня 2026 року № 9

Зав. кафедри українознавства

Наталя АКСЬОНОВА

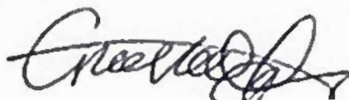
Програму погоджено з гарантами освітньо-професійних програм

Гарант освітньо-професійної
програми «Середня освіта (Фізика та астрономія)»

Інна ТАРАНОВА

Гарант освітньо-професійної
програми «Астрономія»

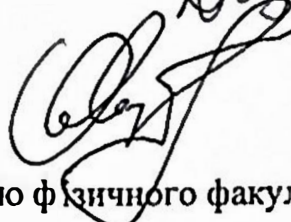
Дмитро СТАНКЕВИЧ

Гарант освітньо-професійної
програми «Обчислювальні методи та інформатика в фізиці»

Дмитрій ЧІБІСОВ

Гарант освітньо-професійної
програми «Фізика»

Олег ЛАЗОРЕНКО

Програму погоджено науково-методичною комісією фізичного факультету

Протокол від "26" серпня 2026 року № 9

Голова науково-методичної комісії
фізичного факультету

Олег ЛАЗОРЕНКО

ВСТУП

1.Опис навчальної дисципліни

1.1 Мета курсу полягає у формуванні історичної свідомості молоді, в якій поєднуються усвідомлення нею нерозривного зв'язку між минулим і сучасністю, традиціями і досвідом різних поколінь українців; вихованні патріотизму, відповідальності за долю своєї Батьківщини; спонуканні до активної наполегливої праці в розбудові і зміцненні держави Україна. Вона досягається закріпленням та поглибленням у здобувачів вищої освіти знань про діяльні складники культуротворчого потенціалу українців крізь усі історичні періоди. Курс спрямований на вироблення у здобувачів розуміння того, що ідентичність та громадянство особи має виняткове значення в процесі становлення її як особистості та є запорукою розбудови демократичної Української держави.

1.2 Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомлення з унікальним природним середовищем, яке сприяло утворенню українського етносу та виникненню історико-етнографічних регіонів;
- вивчення різноманіття етносів, що мешкають в Україні, знайомство з субетносами українців та їх унікальністю;
- дослідження картини світу українців та кордоцентризму в сприйнятті навколишнього;
- представлення сучасного світу в розмаїтих імовірнісних формах інформаційного суспільства;
- ознайомлення з символами України та місцями пам'яті українців;
- опрацювання інформаційного поля із позицій власної культурної гідності;
- формування нової системи поглядів на досвід українських громад поза межами України;
- ознайомлення з явищем антропоцентризму в українській культурі;
- визначення історичних форм наскрізного розгортання українського культуротворчого потенціалу;
- вивчення минулого і теперішнього культурного та державотворчого досвіду української нації;
- ознайомлення з вагомими здобутками української культури, меморіальними та пам'ятними місцями;
- визначення цивілізаційної ролі української культури у продукуванні смислів, долучення українців до світової спадщини ЮНЕСКО;
- актуалізація знань про те, що українська спільнота - це середовище творення і зберігання смислового потенціалу української культури (цивілізації);
- визначення місця українського державоцентризму в процесі творення нації;
- усвідомлення релігійних та культурних особливостей України як в минулому, так і сьогодні;
- ознайомлення з провідними культурними тенденціями світу, в яких беруть безпосередню участь представники української нації;
- виховання стійкої потреби в позитивному мисленні, мовленні та оздоровленні задля існування нації.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання не передбачена
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
1-й	-
Лекції	
32 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	-
Лабораторні заняття	
0 год.	-
Самостійна робота	
42 год.	-
Індивідуальне завдання	
0 год.	-

1.6. Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти **програмних компетентностей** відповідно до ОПП:

ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія):

ІК 1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти (предметної області фізики та астрономії), що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

ЗК 1. здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 7. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 8. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 9. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших предметних спеціальностей та груп різного рівня.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ОПП Астрономія:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 8. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 9. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК 11. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 12. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, їх місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії. Здатність працювати в команді.

ЗК 8. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 9. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК 11. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 12. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, їх місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

ОПП Фізика:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 8. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 9. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК 11. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 12. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, їх місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Курс «Історія України: цивілізаційний вимір» сприяє формуванню таких спеціальних (фахових) компетентностей:

ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія):

ФК 6. Компетентність педагогічного партнерства, що передбачає здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії із здобувачами освіти в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на принципах партнерства, а також ефективної роботи в команді з іншими фахівцями для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

ФК 8. Здоров'язбережувальна компетентність, що передбачає здатність організовувати безпечне освітнє середовище, застосовувати здоров'язбережувальні технології, проводити профілактично-просвітницьку роботу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, формувати культуру здорового та безпечного способу життя серед здобувачів освіти, підтримувати особисте фізичне та психоемоційне здоров'я під час професійної діяльності та надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу.

ФК 10. Організаційна компетентність, що передбачає здатність організовувати процес навчання у межах природничої освітньої галузі, виховати та розвивати здобувачів освіти, а також організовувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності, створюючи відповідні осередки для їхнього розвитку в умовах невизначеності.

ФК 12. Здатність до навчання впродовж життя, що передбачає здатність здійснювати власний професійний розвиток, отримувати підтримку від колег та надавати підтримку колегам у їхньому професійному розвитку.

ОПП Астрономія:

СК 9. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

СК 10. Здатність самостійно навчатися і опановувати нові знання з фізики, астрономії та суміжних галузей.

ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці:

ФК 14. Розвинуте відчуття особистої відповідальності за достовірність результатів досліджень та дотримання принципів академічної доброчесності разом з професійною гнучкістю.

ФК 16. Орієнтація на найвищі наукові стандарти – обізнаність щодо фундаментальних відкриттів та теорій, які суттєво вплинули на розвиток фізики, астрономії та інших природничих наук.

ФК 17. Здатність здобувати додаткові компетентності через вибіркові складові освітньої програми, самоосвіту, неформальну та інформальну освіту.

ОПП Фізика:

ФК 9. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

ФК 10. Здатність самостійно навчатися і опановувати нові знання з фізики, астрономії та суміжних галузей.

1.7. Заплановані результати навчання

Здобувачі вищої освіти мають знати принципи періодизації історії України, її основні етапи; основні поняття й терміни; особливості соціально-економічних, політичних, культурних процесів розвитку України на різних етапах; діяльність видатних історичних осіб, політичних партій, державних утворень, що існували на українських землях від давнини до сьогодення; сучасні історичні теорії та методологічні підходи до аналізу суспільства.

Здобувачі мають знати основні етапи розвитку української зовнішньої політики; основні положення та напрями зовнішньополітичного курсу України на сучасному етапі; проблеми та перспективи розвитку двосторонніх відносин України з іншими державами, участі України в міжнародних організаціях; розуміти процеси глобалізації в політичній, економічній та культурній сфері суспільного буття; знати про культурний та політичний розвиток національних меншин на території України; розуміти тенденції в політиці пам'яті України; уміти аналізувати історичні процеси, події, факти; брати участь у дискусіях на суспільно-історичні теми; користуватися категорійно-поняттєвим апаратом історичної науки, історичними джерелами та науковою літературою з історії України і глобальної історії; застосовувати знання, розв'язуючи професійні завдання. Курс має сприяти формуванню поваги до демократичних цінностей, толерантності, активної громадянської позиції та патріотизму.

Під час навчання передбачено виконання таких **програмних результатів навчання**:

ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія):

ПРН 5. Управляти власними емоціями, враховувати стан інших і вибудовувати безпечну, етичну взаємодію в освітньому середовищі.

ПРН 12. Здійснювати постійний професійний розвиток та підтримку колег у розв'язанні професійних завдань в умовах постійних змін.

ОПП Астрономія:

ПРН 8. Мати базові навички самостійного навчання: вміти відшуковувати потрібну інформацію в друкованих та електронних джерелах, аналізувати, систематизувати, розуміти, тлумачити та використовувати її для вирішення наукових і прикладних завдань.

ПРН 19. Знати та розуміти необхідність збереження та примноження моральних, культурних та наукових цінностей і досягнень суспільства.

ПРН 23. Розуміти історію та закономірності розвитку фізики та астрономії.

ПРН 24. Розуміти місце фізики та астрономії у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці:

ПРН 8. Мати базові навички самостійного навчання: вміти відшуковувати потрібну інформацію в друкованих та електронних джерелах, аналізувати, систематизувати, розуміти, тлумачити та використовувати її для вирішення наукових і прикладних завдань.

ПРН 19. Знати та розуміти необхідність збереження та примноження моральних, культурних та наукових цінностей і досягнень суспільства.

ПРН 23. Розуміти історію та закономірності розвитку фізики та астрономії.

ПРН 24. Розуміти місце фізики та астрономії у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ОПП Фізика:

ПРН 8. Мати базові навички самостійного навчання: вміти відшуковувати потрібну інформацію в друкованих та електронних джерелах, аналізувати, систематизувати, розуміти, тлумачити та використовувати її для вирішення наукових і прикладних завдань.

ПРН 19. Знати та розуміти необхідність збереження та примноження моральних, культурних та наукових цінностей і досягнень суспільства.

ПРН 20. Знати і розуміти свої громадянські права і обов'язки, як члена вільного демократичного суспільства, мати навички їх реалізації, відстоювання та захисту.

ПРН 23. Розуміти історію та закономірності розвитку фізики та астрономії.

ПРН 24. Розуміти місце фізики та астрономії у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ПРН 25. Мати навички самостійного прийняття рішень стосовно своїх освітньої траєкторії та професійного розвитку.

ПРН 26. Розуміти принципи неприпустимості корупції та інших проявів недобросовісності.

1.8. Попередня основа. Для опанування курсом потрібно проходження курсу «Історія України» загальноосвітньої середньої школи.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Український світ

Тема 1. Україна: виникнення назви та її утвердження до народу та держави

Український етнос: виникнення, простір розселення. Місце українців у сім'ї слов'янських народів. Формування назви народу й території розселення. Самоідентифікація українців. Вплив природних та географічних чинників на формування українського етносу. Мова як універсальний феномен буття і свідомості нації. Українське суспільство й держава в їх генезі. Матеріальна й духовна культура (релігія, філософія, мистецтво, традиції, освіта, наука (в тому числі – астрономія та фізика), валеологія, право, військо, міжнародні відносини), що розвиваються упродовж багатовікової української історії. Світове українство в часопросторовій еволюції.

Тема 2. Україна на карті Європи та світу

Геополітичне положення України в давнину і сьогодні. Репрезентації території України в картографії. Стародавні торговельні шляхи. Особливості господарської діяльності українців: історичні та регіональні особливості. Природні багатства України. Туристична карта сучасної України. Природне середовище формування українського етносу. Екологічна свідомість. Екологічна культура. Природні дива України. Праліси Карпат. Географічний центр Європи. Заповідники й заказники України.

Тема 3. Світоглядні основи українства

Поняття світогляду. Космоцентричні, геоцентричні та антропоцентричні системи світогляду. Етнічні процеси в ранньосередньовічній українській державі. Русь-Україна та чинник Степу в становленні етносу. Вплив географічного чинника на український національний характер. Історичний чинник у формуванні української самосвідомості. Григорій Сковорода. Ментальність українців. Духовний світ українців дохристиянської

доби та у більш пізні періоди. Етнічні константи. Легенди, обряди, казки як відображення картини світу. Комемораційні практики українців. Демократичні ідеали та цінності українського народу.

Тема 4. Україна: етноси, етнічні групи, нації

Поняття «національна меншина», «корінний народ», «етнічні землі», «субетнос». Етнічний поділ території. Корінні народи України - українці, кримські татари/киримли, караїми, кримчаки. Міжнародний день корінних народів. Етнокультурні групи українців. Етнографічні музеї України. Політика депортації та денаціоналізації тоталітарних режимів та її вплив на долю населення України. Євреї, поляки, угорці, німці, молдавани, болгары, греки, гагаузи, роми в історії України. Етноси сучасної України та їх внесок у націєтворення.

Тема 5. Регіони України: історико-культурні, етнічні, економічні

Господарські комплекси українського етносу. Формування регіонів України. Полісся. Волинь. Сіверщина. Середня Наддніпрянщина. Слобожанщина. Запоріжжя. Таврія. Північне Причорномор'я. Буджак. Поділля. Галичина. Буковина. Закарпаття. Крим. Донбас. Територіально-адміністративний устрій.

Тема 6. Місця пам'яті України

Поняття «місця пам'яті». Герб, прапор, гімн України як культурні феномени. Символізм червоної калини тощо. Архітектурні пам'ятки Русі-України. Українські замки і фортеці. Козацькі могили. Сакральна дерев'яна та кам'яна архітектура козацького бароко. Архітектурні перлини українського модерну. Пам'ятники національним діячам українства. Могили українських діячів поза межами України. Меморіальні місця тоталітарних репресій. Національний музей історії України, Національний музей голодомору-геноциду. Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні - Музей Революції Гідності. Національний музей Імені Андрея Шептицького у Львові. Національний центр народної культури «Музей Івана Гончара», Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків. Музей писанкового розпису (м. Коломия). Нематеріальна культурна спадщина. Пам'ятки України в переліку ЮНЕСКО.

Тема 7. Українська мова як культуротворчий та освітній чинник

Особливості розвитку української мови від Хрещення Русі до XIX ст. Козацькі літописи, фольклорні тексти як зразки української мови. Стандартизування української мови в працях вітчизняних науковців. Українська мова — мова публіцистики й літератури («Русалка Дністровая», «Сніп», «Молодик», «Ластівка»). Місце української мови в освітньому просторі (шкільна й університетська освіта). Вплив політики коренізації на розвиток української мови.

Тема 8. Феномен українського козацтва

Теорії виникнення козацтва. Форми організації українського козацтва. Культ фізичної досконалості запорозьких козаків. Українські козаки в дзеркалі лицарства. Низове та реєстрове козацтво. Характерництво та його основи. Козак Мамай: символічне значення образу. Історія козацьких угруповань. Типологія, регіональні особливості козацтва. Військові організації XX століття, створені за прообразом козацтва - Карпатська Січ, Поліська Січ. Козацькі традиції військових частин сучасної Української держави.

Тема 9. Культура українського повсякдення: родина, оселя, їжа

Житло та його роль в українському повсякденні. Родина та родинні цінності в житті українців. Особливості української кухні. Розклад харчування в традиційній культурі. Запозичення в українській кухні. Регіональні відмінності. Ферментовані продукти

української кухні. Борщ як феномен нематеріальної культурної спадщини. Хлібні вироби в календарній та сімейній обрядовості. Сучасний стан розвитку української кухні в світі.

Тема 10. Розвиток культури, театру, образотворчого та музичного мистецтва в Україні.

Розвиток культури від давнини до сучасності. Театр в культурологічних процесах в Україні. Образотворче мистецтво: митці та твори. Особливості пісенності українського народу. Музичні інструменти. Церковна музична культура та її вплив на українців. Оздоровлення за допомогою співу. Світова слава українських композиторів. Українці на Євробаченні. Розвиток сучасної української музики.

Розділ 2. Українське націстворення

Тема 11. Формування української модерної нації та ідей державотворення

Поняття «нація». Національне відродження українців. Особливості національно-культурного відродження в Наддніпрянській Україні. Форми та прояви українського відродження. Вплив романтизму на національне відродження українців. Харківський університет та його роль у розвитку української культури. Національний рух у Східній Україні в другій половині XIX ст. Громади. Особливості національно-культурного відродження на західноукраїнських землях. Початок національного відродження в Галичині. Наукове товариство імені Т. Шевченка. Українське національне життя на Закарпатті та Буковині. Просвіти. Радикалізація українського руху. Утворення партій. Зв'язки прогресивних діячів Галичини і Наддніпрянської України. Поняття «соборність».

Тема 12. Будителі української нації

Поняття «будительство». «Руська трійця». Олександр Духнович. Кирило-Мефодіївське братство. Пантелеймон Куліш. Микола Костомаров. Тарас Шевченко: оцінка суспільно-політичного значення творчості поета. Діяльність громадського руху. Михайло Драгоманов та його «Листи на Наддніпрянську Україну». Діяльність українців-меценатів. Євген Чикаленко, Борис Грінченко, Юрій Федькович, Степан Руданський, Павло Грабовський як будителі українців. Іван та Юрій Липи. Педагогічні ідеї Софії Русової. Націоналістичні ідеї Юліана Бачинського, Миколи Міхновського. В'ячеслава Лішківського, Дмитра Донцова. Концепція «п'ятий Харків» Юрія Шевельова як вимір українських прагнень.

Тема 13. Процеси модернізації в Україні. Боротьба за державність

Еволюція соціальної структури суспільства. Розгортання процесів урбанізації та індустріалізації. Становлення модерної української культури. Поява української преси. Становлення української журналістики. Перші руханкові товариства на території України. Сокільський рух. Іван Боберський. Пластунський рух. Пожежно-спортивні товариства. Діяльність Кирила Трильовського. Стрілецький рух. Українській жіночий рух. Українська революція. Створення УНР. Проголошення Кримської Народної Республіки. Боротьба за владу в Україні в кінці 1917 - на початку 1918 рр. Проголошення Далекосхідної Української Республіки. Війна з більшовиками. Герої Круг Брестський мирний договір. Проголошення Кубанської Народної Республіки. Конституція УНР (1918 р.). Українська держава. Павло Скоропадський. Директорія. Симон Петлюра. ЗУНР: виникнення, історична доля. Діяльність Євгена Петрушевича. Селянський повстанський рух в Україні 1918-1920 рр. Махновський рух. Зимові походи армії УНР. Холодноярська Республіка. Здобутки. наслідки. уроки національно-демократичної революції. Версальська система та українські землі.

Тема 14. Боротьба українського народу проти тоталітарних режимів

Національно-визвольний рух 1920-1930-х рр. Діяльність урядів УНР в екзилі. Українська військова організація. Поширення ідей «інтегрального націоналізму». Утворення ОУН. Діяльність українських націоналістів на території Польщі, Чехословаччини та Румунії. Голодомор: трагедія і опір. Проголошення незалежності Карпатської України. Дві течії ОУН. Проголошення відновлення української державності. Українська повстанська армія. Тоталітарна система в Україні в другій половині ХХ ст.: особливості функціонування. Діяльність українських дисидентів. Левко Лук'яненко. Іван Дзюба. В'ячеслав Чорновіл.

Тема 15. Світове українство

Українські етнічні землі поза межами держави Україна. Хвилі міграцій українців. Історичні процеси утворення Малинового клину, Жовтого клину, Сірого та Зеленого клинів. Території, з яких були масово виселені українці. День пам'яті українців — жертв примусового виселення. Найбільші діаспори українців у світі. Сучасні досягнення української діаспори.

Тема 16. Формування сучасної демократичної української держави

Народний рух України за перебудову. Особливості проголошення незалежності України. Діяльність України на міжнародній арені. Релігійне життя в сучасній Україні. Конституція України як відображення націєтворчих вимірів. Помаранчева революція. Революція Гідності. Акція «Україна єдина». Анексія Криму росією. Добровольчі військові угруповання. Волонтерство. Проведення АТО. Особливості ООС. Російсько-українська війна: причини та можливі наслідки. Зміна міжнародного статусу України. Цивілізаційний вибір українців. Євроінтеграційні процеси.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма не передбачена					
	Усього	У тому числі					Усього	У тому числі				
		Л	С	Лаб	Інд	С.р.		Л	С	Лаб	Інд	С.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Український світ												
Тема 1. Україна: виникнення назви та її утвердження до народу та держави	5	2	2			1						
Тема 2. Україна на карті Європи та світу	5	2				3						
Тема 3. Світоглядні основи українства	5	2	2			1						
Тема 4. Україна: етноси, етнічні групи, нації	5	2				3						
Тема 5. Регіони України: історико-культурні, етнічні, економічні	5	2	2			1						
Тема 6. Місця пам'яті України	5	2				3						

Тема 7. Українська мова як культуротворчий та освітній чинник	5	2	2			1						
Тема 8. Феномен українського козацтва	5	2				3						
Тема 9. Культура українського повсякдення: родина, оселя, їжа	5	2	2			1						
Тема 10. Розвиток культури, театру, образотворчого та музичного мистецтва в Україні	5	2				3						
Разом за розділом 1	60	20	10			20						
Розділ 2. Українське націєтворення												
Тема 11. Формування української модерної нації та ідей державотворення	5	2	2			1						
Тема 12. Будителі української нації	5	2				3						
Тема 13. Процеси модернізації в Україні. Боротьба за державність	5	2	2			1						
Тема 14. Боротьба українського народу проти тоталітарних режимів	5	2				3						
Тема 15. Світове українство	5	2	2			1						
Тема 16. Формування сучасної демократичної української держави	5	2				3						
Разом за розділом 2	30	12	6			12						
Підготовка до контрольної роботи	4					4						
Підготовка до іспиту	6					6						
Усього годин	90	32	16			42						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1.	Вступ до дисципліни «Українознавство». Взаємозв'язок між дослідженням України, її минулого, з природничими науками. Розвиток астрономії і фізики, та їх значення	2	

2.	Релігійно-церковні процеси в Україні	2	
3.	Політика пам'яті в незалежній Україні	2	
4.	Українська мова та її роль	2	
5.	Історія України в сучасній вітчизняній військовій символіці	2	
6.	Політичне життя українських земель на рубежі XIX–XX ст.	2	
7.	Українська революція 1917-1921 рр.	2	
8.	Російсько-українські війни та політика пам'яті щодо них	2	
	Разом	16	

5. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів вищої освіти передбачає:

1. Підготовку до семінарських занять.

Важливим етапом підготовки до семінарських занять є самостійна робота здобувачів з навчальною та науковою літературою, історичними першоджерелами. Мета цього етапу – пошук, систематизація та аналіз інформації для підготовки відповідей на питання, заплановані для обговорення на семінарі.

2. Підготовка есе або творчого проєкту.

Здобувачу освіти пропонується підготувати есе або творчий проєкт на одну із запропонованих тем.

3. Вивчення тем курсу й підготовку до підсумкової атестації.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1.	Тема 1. Україна: виникнення назви та її утвердження до народу та держави	1	
2.	Тема 2. Україна на карті Європи та світу	3	
3.	Тема 3. Світоглядні основи українства	1	
4.	Тема 4. Україна: етноси, етнічні групи, нації	3	
5.	Тема 5. Регіони України: історико-культурні, етнічні, економічні	1	
6.	Тема 6. Місця пам'яті України	3	
7.	Тема 7. Українська мова як культуротворчий та освітній чинник	1	

8.	Тема 8. Феномен українського козацтва	3	
9.	Тема 9. Культура українського повсякдення: родина, оселя, їжа	1	
10.	Тема 10. Розвиток культури, театру, образотворчого та музичного мистецтва в Україні	3	
11.	Тема 11. Коротке XX століття: призупинене націєтворення?	1	
12.	Тема 12. Незалежна Україна: виклики націєтворення.	3	
13.	Тема 13. Формування української модерної нації та ідей державотворення	1	
14.	Тема 14. Будителі української нації	3	
15.	Тема 15. Процеси модернізації в Україні. Боротьба за державність	1	
16.	Тема 16. Боротьба українського народу проти тоталітарних режимів	3	
17.	Підготовка до контрольної роботи	4	
18.	Підготовка до іспиту	6	
	Разом	42	

6. Теми есе або творчого проєкту

1. Схема історії України М. Грушевського та його періодизація українського історичного процесу.
2. Значення античних міст-держав Північного Причорномор'я в історії українського народу й України.
3. Спадок Візантійської цивілізації в історії України.
4. Норманський чинник у виникненні й існуванні Київської Русі.
5. Русь-Україна і кочові народи степу у XI–XII ст.: між війною і співпрацею.
6. Тисячоліття Софії Київської: новітні гіпотези та старі переконання.
7. Монгольська навала і її значення в історії України
8. Кревська унія та українські землі в геополітичному контексті Центрально-Східної Європи кінця XIV ст.
9. Полемічна література кінця XVI – початку XVII ст. як пам'ятник політичної думки в Україні.
10. Фільваркове господарство між феодалізмом і капіталізмом: становище українського селянства XVI–XVII ст.
11. Роль Дикого поля в історії України: виникнення та існування, наслідки освоєння історичного регіону.
12. Запорізька Січ: ознаки державного устрою і значення в історії України.
13. Визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького: проблема визначення хронологічних меж і періодизації.
14. Чи можна назвати Визвольну війну під проводом Богдана Хмельницького «козацькою революцією»?
15. Слобожанщина: формування нового історичного регіону України у середині –

другій половині XVII ст.

16. «Руїна» та пошуки протекторату козацькими автономіями.
17. Московсько-козацькі відносини доби Руїни.
18. Конституція Пилипа Орлика та її значення як історичного документа.
19. Гайдамаки: розбійники чи національні герої?
20. Геополітичні зрушення кінця XVIII ст. у Центрально-Східній Європі та їхнє значення в історії України.
21. Ліквідація Запорізької Січі та інших форм українського автономного устрою.
22. Скасування кріпосного права: значення події для соціально-економічного розвитку України.
23. Галичина – Український П'ємонт? Хід і значення національного відродження в межах Західної України для українського національного відродження.
24. Універсали Центральної Ради в контексті політичної ситуації в Україні впродовж 1917 – початку 1918 рр.
25. Державотворчі плани П. Скоропадського та їхнє втілення.
26. Директорія і значення її діяльності.
27. Політика українізації. Чому більшовицьке керівництво вдалося до політики коренізації?
28. Утворення СРСР і остаточна втрата Україною незалежності.
29. Суцільна колективізація сільського господарства в межах курсу на модернізацію економіки.
30. У чому полягала різниця в поглядах на шляхи здобуття української незалежності між прихильниками С. Бандери і А. Мельника?
31. Проти кого і за що боролася УПА.
32. Чим відрізнялася відбудова народного господарства України після Другої світової війни від відбудовчих процесів західних країн?
33. Як участь України у здійсненні хрущовських «надпрограм» позначилася на економічному розвитку України?
34. Перебудова та її значення в історії України.
35. Проголошення незалежності України. Які фактори сприяли утворенню незалежної Української держави?
36. Помаранчева революція: чи потрібно брати слово «революція» в лапки?
37. Президентство В. Ющенка: реформи й реакція суспільства.
38. Президентство В. Януковича: причини й передумови Майдану-2.
39. Майдан-2: Історична оцінка подій листопада 2013 – березня 2014 рр. в Україні.
40. Досягнення українських науковців у сфері астрономії та фізики на міжнародній арені.
41. Політична криза й військові дії на Донбасі: проблеми термінологічних визначень, причини та ймовірні наслідки.
42. Україна через 10 років: якою вона буде?
43. Якою я бачу національну ідею в Україні.
44. Політичний діяч, який залишив яскравий слід в історії України (на вибір).

7. Методи навчання

Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним закладеним програмним та фаховим компетентностям, а також – результатам навчання згідно ОПП відображає табл. 7.1

Таблиця 7.1

Шифр ЗК, ФК, ПРН (відповідно до ОНП)	Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи навчання	Контрольні заходи, що забезпечують досягнення результатів навчання та компетентностей
ІК 1 ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія)	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти (предметної області фізики та астрономії), що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.	Принципи організації освітнього процесу на семінарі 1. Ознайомлення з можливостями використання інформаційних та комунікаційних технологій, зокрема, для пошуку необхідної інформації та вирішення поставлених завдань.	Оцінювання участі на семінарі 1 та під час лекцій-дискусій.
ЗК 1 ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія); ЗК 14 ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці, ОПП Астрономія та ОПП Фізика	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	Аналіз конкретної ситуації, групова дискусія. Лекції-демонстрації до тем 11-16.	Оцінювання результатів підготовки до семінарських занять 2-4, 6-8.
ЗК 2 ОПП Астрономія , ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці та ОПП Фізика, ЗК 3 ОПП Середня освіта	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	Підготовка до роботи на семінарських заняттях.	Оцінювання презентації доповідей та участі у дискусіях до семінарських занять 2-8.

(Фізика та астрономія)			
ЗК 1 ОПП Астрономія, ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці та ОПП Фізика	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	Пояснення причиново-наслідкових зв'язків та логіки історичного процесу, основних методів критичного аналізу історичних джерел.	Оцінювання логіки викладення та причиново-наслідкових зв'язків у демонстраціях під час підготовки до семінарських занять 2–8. Опрацювання конспектів лекцій.
ЗК 3 ОПП Астрономія, ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці та ОПП Фізика	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	Принципи організації освітнього процесу на семінарі 1. Ознайомлення з можливостями використання інформаційних та комунікаційних технологій, зокрема, для пошуку необхідної інформації та вирішення поставлених завдань.	Перевірка есе або творчого проєкту, створених на основі індивідуального пошуку інформації.
ЗК 4 ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія)	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	Аналіз новітніх досліджень під час подання матеріалу на лекціях-демонстраціях. Знайомство з новими інтерактивними методами навчання.	Оцінювання пошуку матеріалів есе або творчого проєкту та підготовки інформаційного повідомлення на семінарських заняттях, екзаменаційна робота. Розділи 1–2. Опрацювання конспектів лекцій.
ЗК 4 ОПП Астрономія, ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці та ОПП Фізика	Здатність бути критичним і самокритичним.	Отримання зворотного зв'язку щодо виконання творчих завдань, аналіз отриманих результатів здобувачем.	Підготовка есе або творчого проєкту та екзаменаційної роботи.

ЗК 5 ОПП Астрономія , ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці та ОПП Фізика	Здатність приймати обґрунтовані рішення.	Аналіз конкретної ситуації, групова дискусія, робота під час семінарів. Пояснення причиново- наслідкових зв'язків та логіки історичного процесу, основних методів критичного аналізу історичних джерел.	Оцінювання логіки викладення та причиново- наслідкових зв'язків у демонстраціях під час підготовки до семінарських занять 2–8.
ЗК 6 ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія)	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	Аналіз новітніх досліджень під час подання матеріалу на лекціях- демонстраціях. Знайомство з новими інтерактивними методами навчання.	Оцінювання пошуку матеріалів до есе або творчого проєкту та підготовки інформаційного повідомлення на семінарських заняттях, екзаменаційна робота. Розділи 1–2.
ЗК 6 ОПП Астрономія та ОПП Фізика	Навички міжособистісної взаємодії.	Робота на семінарських заняттях, лекція- дискусія, підготовка групових проєктів.	Оцінювання комунікаційних навичок, модерація позааудиторної комунікації з питань організації курсу. Семінар 8. Розділи 1, 2.
ЗК 6 ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці ЗК 9 ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія)	Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших предметних спеціальностей та груп різного рівня.	Робота на семінарських заняттях, лекція- дискусія, підготовка групових проєктів.	Оцінювання комунікаційних навичок, модерація позааудиторної комунікації з питань організації курсу. Семінари 2-8.
ЗК 7 ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія)	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.	Принципи організації освітнього процесу на семінарі 1. Ознайомлення з можливостями використання інформаційних та комунікаційних	Перевірка есе або творчого проєкту, створених на основі індивідуального пошуку інформації. Пошук інформації під час підготовки до семінарських занять. Представлення

		технологій, зокрема, для пошуку необхідної інформації та вирішення поставлених завдань.	результатів перед викладачем та однокурсниками, участь у дискусії.
ЗК 8 ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія)	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	Навчання через практичну роботу. Лекції-демонстрації до тем 1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 13.	Оцінювання підготовки інформаційних повідомлень на семінарських заняттях, участі у дискусіях. Семінари 2, 3, 8.
ЗК 8 ОПП Астрономія , ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці та ОПП Фізика	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	Пояснення; демонстрація; ілюстрація; консультації; самоконтроль. Розвиток критичного мислення під час лекцій-демонстрацій та лекцій-дискусій.	Оцінювання підготовки до семінарських занять 2-8, оцінювання самостійної роботи під час написання есе або творчого проєкту. Робота з конспектами лекцій розділів 1-2.
ЗК 9 ОПП Астрономія , ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці та ОПП Фізика	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.	Самостійна робота, підготовка до семінарських занять, до написання есе або творчого проєкту та екзаменаційної робіт.	Оцінювання підготовки до семінарських занять 2-8, оцінювання самостійної роботи під час написання есе або творчого проєкту. Розділи 1–3.
ЗК 10 ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія)	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	Аналіз новітніх досліджень під час подання матеріалу на лекціях-демонстраціях. Ознайомлення з можливостями використання сучасних технологій та підходів для пошуку необхідної інформації та вирішення поставлених завдань.	Оцінювання знайденої інформації під час підготовки до участі у семінарських заняттях (2-8). Оцінювання викладених здобувачем освіти матеріалів під час написання есе або творчого проєкту та екзаменаційної робіт.

ЗК 11 ОПП Астрономія , ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці та ОПП Фізика	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.	Робота на семінарських заняттях, лекціях- дискусіях, підготовка групових проєктів.	Оцінювання комунікаційних навичок, модерація позааудиторної комунікації з питань організації курсу. Семінари 2, 3, 6, 7.
ЗК 12 ОПП Астрономія , ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці та ОПП Фізика	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	Робота на семінарських заняттях, лекція- дискусія, написання есе або творчого проєкту та екзаменаційної робіт.	Оцінювання здатності спілкуватись державною мовою усно та письмово під час участі у лекціях- дискусіях, презентації доповідей та дискусіях до семінарських занять 2- 8, написання есе або творчого проєкту та екзаменаційної робіт.
ЗК 15 ОПП Астрономія , ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці та ОПП Фізика	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, їх місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	Робота на семінарських заняттях, лекція- демонстрація до тем 2, 5-7, 10.	Оцінювання результатів підготовки до семінарського заняття 2, 3, 5, 8.
ЗК 16 ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці та ОПП Фізика	Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.	Пояснення принципів організації освітнього процесу на лекції 1.	Лекція-дискусія 1. Позааудиторна комунікація з питань організації курсу.
ФК 6 ОПП Середня освіта (Фізика та	Компетентність педагогічного партнерства, що передбачає здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії із здобувачами	Пояснення організації навчального процесу під час вивчення курсу, з	Лекція-дискусія 1. Семінар 1. Позааудиторна комунікація з питань організації курсу.

астрономія)	освіти в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на принципах партнерства, а також ефективної роботи в команді з іншими фахівцями для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.	особливим наголосом на семінарських заняттях та есе або творчому проєкті, їх особливостях тощо.	
ФК 8 ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія)	Здоров'язбережувальна компетентність, що передбачає здатність організовувати безпечно освітнє середовище, застосовувати здоров'язбережувальні технології, проводити профілактично-просвітницьку роботу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, формувати культуру здорового та безпечного способу життя серед здобувачів освіти, підтримувати особисте фізичне та психоемоційне здоров'я під час професійної діяльності та надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу.	Самоорганізація здобувачами освіти безпечного простору для навчання під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи тощо протягом усього періоду викладання дисципліни.	Лекція-дискусія 1. Семінар 1. Позааудиторна комунікація з питань організації курсу.
ФК 9 ОПП Фізика; ОПП Астрономія ; СК 9 ОПП Астрономія	Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.	Ознайомлення з можливостями розширеного пошуку необхідної інформації. Аналіз новітніх досліджень під час подання матеріалу на лекціях-демонстраціях.	Оцінювання пошуку матеріалів до есе або творчого проєкту та підготовки інформаційного повідомлення на семінарських заняттях 2-8, екзаменаційна робота. Розділи 1, 2.
ФК 10 ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія)	Організаційна компетентність, що передбачає здатність організовувати процес навчання у межах природничої освітньої галузі, виховати та розвивати здобувачів освіти, а також	Пояснення організації навчального процесу під час вивчення курсу, з особливим наголосом на семінарських заняттях та есе або	Дискусія під час Лекції 1. Семінар 1. Оцінювання здатності комунікувати та пояснювати інформацію під час семінарів 1-8. Обробка інформації під час підготовки до

	організовувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності, створюючи відповідні осередки для їхнього розвитку в умовах невизначеності.	творчому проєкті, їх особливостях тощо.	виконання творчого завдання. Позааудиторна комунікація з питань організації курсу.
ФК 10 ОПП Фізика; СК 10 ОПП Астрономія	Здатність самостійно навчатися і опановувати нові знання з фізики, астрономії та суміжних галузей.	Ознайомлення з можливостями самостійного використання інформаційних та комунікаційних технологій, зокрема, для пошуку необхідної інформації.	Перевірка есе або творчого проєкту, створених на основі індивідуального пошуку інформації.
ФК 12 ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія)	Здатність до навчання впродовж життя, що передбачає здатність здійснювати власний професійний розвиток, отримувати підтримку від колег та надавати підтримку колегам у їхньому професійному розвитку.	Аналіз новітніх досліджень під час подання матеріалу на лекціях-демонстраціях. Знайомство з новими інтерактивними методами навчання. Робота на семінарських заняттях, лекція-дискусія, підготовка групових проєктів.	Оцінювання пошуку матеріалів до есе або творчого проєкту та підготовки інформаційного повідомлення на семінарських заняттях, екзаменаційна робота. Оцінювання комунікаційних навичок, модерація позааудиторної комунікації з питань організації курсу. Семінар 1–8. Розділи 1–2.
ФК 14 ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці	Розвинуте відчуття особистої відповідальності за достовірність результатів досліджень та дотримання принципів академічної доброчесності разом з професійною гнучкістю.	Пояснення принципів організації освітнього процесу на лекції 1. Роз'яснення здобувачам освіти щодо самоорганізації ефективного навчання протягом усього періоду викладання дисципліни. Ознайомлення з можливостями розширеного пошуку інформації.	Оцінювання пошуку матеріалів до есе або творчого проєкту, підготовки інформаційного повідомлення на семінарських заняттях 2-8. Оцінювання екзаменаційної роботи.

ФК 16 ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці	Орієнтація на найвищі наукові стандарти – обізнаність щодо фундаментальних відкриттів та теорій, які суттєво вплинули на розвиток фізики, астрономії та інших природничих наук.	Аналіз новітніх досліджень під час подання матеріалу на лекціях-демонстраціях. Лекція-презентація до теми 1. Написання есе. Самостійна робота.	Робота з конспектом лекції до теми 1. Оцінювання написаного есе на близькі тематики. Оцінювання самостійного опрацювання матеріалу під час перевірки написаної екзаменаційної роботи.
ФК 17 ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці	Здатність здобувати додаткові компетентності через вибіркові складові освітньої програми, самоосвіту, неформальну та інформальну освіту.	Роз'яснення здобувачам освіти щодо самоорганізації ефективного навчання протягом усього періоду викладання дисципліни. Ознайомлення з можливостями розширеного пошуку інформації. Аналіз новітніх досліджень під час подання матеріалу на лекціях-демонстраціях.	Оцінювання пошуку матеріалів до есе або творчого проєкту та підготовки інформаційного повідомлення на семінарських заняттях 2-8, екзаменаційна робота. Розділи 1, 2.
ПРН 5 ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія)	Управляти власними емоціями, враховувати стан інших і вибудовувати безпечну, етичну взаємодію в освітньому середовищі.	Пояснення організації навчального процесу під час вивчення курсу. Робота на семінарських заняттях, лекція-дискусія, підготовка групових проєктів.	Лекція-дискусія 1. Оцінювання комунікаційних навичок, модерація позааудиторної комунікації з питань організації курсу. Семінари 1-8.
ПРН 8 ОПП Астрономія , ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці та ОПП Фізика	Мати базові навички самостійного навчання: вміти відшуковувати потрібну інформацію в друкованих та електронних джерелах, аналізувати, систематизувати, розуміти, тлумачити та використовувати її для вирішення наукових і прикладних завдань.	Роз'яснення здобувачам освіти щодо самоорганізації ефективного навчання протягом усього періоду викладання дисципліни. Ознайомлення з можливостями	Оцінювання пошуку матеріалів до есе або творчого проєкту та підготовки інформаційного повідомлення на семінарських заняттях 2-8, екзаменаційна робота. Розділи 1, 2.

		розширеного пошуку інформації. Аналіз новітніх досліджень під час подання матеріалу на лекціях-демонстраціях.	
ПРН 12 ОПП Середня освіта (Фізика та астрономія)	Здійснювати постійний професійний розвиток та підтримку колег у розв'язанні професійних завдань в умовах постійних змін.	Аналіз новітніх досліджень під час подання матеріалу на лекціях-демонстраціях. Знайомство з новими інтерактивними методами навчання. Робота на семінарських заняттях, лекція-дискусія, підготовка групових проєктів.	Оцінювання пошуку матеріалів до есе або творчого проєкту та підготовки інформаційного повідомлення на семінарських заняттях, екзаменаційна робота. Оцінювання комунікаційних навичок, модерація позааудиторної комунікації з питань організації курсу. Семінар 1–8. Розділи 1–2.
ПРН 17 ОПП Астрономія	Знати і розуміти роль і місце фізики, астрономії та інших природничих наук у загальній системі знань про природу та суспільство, у розвитку техніки й технологій та у формуванні сучасного наукового світогляду.	Лекція-презентація до теми 1. Написання есе. Самостійна робота.	Робота з конспектом лекції до теми 1. Оцінювання написаного есе на близькі тематики. Оцінювання самостійного опрацювання матеріалу під час перевірки написаної екзаменаційної роботи.
ПРН 19 ОПП Астрономія , ОПП Фізика, ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці	Знати та розуміти необхідність збереження та примноження моральних, культурних та наукових цінностей і досягнень суспільства.	Робота на семінарських заняттях, лекції-демонстрації до тем 2, 5-7, 10.	Оцінювання результатів підготовки до семінарських занять 2, 3, 5, 8.
ПРН 20 ОПП Фізика	Знати і розуміти свої громадянські права і обов'язки, як члена вільного демократичного суспільства, мати навички	Аналіз конкретної ситуації, групова дискусія. Лекції-демонстрації до тем	Оцінювання результатів підготовки до семінарських занять 2-4, 6-8.

	їх реалізації, відстоювання та захисту.	11-16.	
ПРН 23 ОПП Астрономія , ОПП Фізика, ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці	Розуміти історію та закономірності розвитку фізики та астрономії.	Лекція-презентація до теми 1. Написання есе. Самостійна робота.	Робота з конспектом лекції до теми 1. Оцінювання написаного есе на близькі тематики. Оцінювання самостійного опрацювання матеріалу під час перевірки написаної екзаменаційної роботи.
ПРН 24 ОПП Астрономія , ОПП Фізика, ОПП Обчислювальні методи та інформатика в фізиці	Розуміти місце фізики та астрономії у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.	Лекція-презентація до теми 1. Написання есе. Самостійна робота.	Робота з конспектом лекції до теми 1. Оцінювання написаного есе на близькі тематики. Оцінювання самостійного опрацювання матеріалу під час перевірки написаної екзаменаційної роботи.
ПРН 25 ОПП Фізика	Мати навички самостійного прийняття рішень стосовно своїх освітньої траєкторії та професійного розвитку.	Ознайомлення з можливостями самостійного використання інформаційних та комунікаційних технологій, зокрема, для пошуку необхідної інформації.	Перевірка есе або творчого проєкту, створених на основі індивідуального пошуку інформації.
ПРН 26 ОПП Фізика	Розуміти принципи неприпустимості корупції та інших проявів недоброчесності.	Пояснення принципів організації освітнього процесу на лекції 1.	Лекція-дискусія 1. Позааудиторна комунікація з питань організації курсу.

8. Методи контролю

Здобувачі освіти опановують теми на практичних заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірити рівень підготовки здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Виконання завдань самостійної роботи, підготовка до семінарських занять і виконання екзаменаційних завдань передбачають дотримання здобувачами вищої освіти основних принципів академічної доброчесності:

– самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами цю вимогу застосовують, зважаючи на їхні індивідуальні потреби та можливості);

– посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

– дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

– надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Під академічною недоброчесністю ми розуміємо такі явища:

1. Плагіат – дослівне або структурне відтворення матеріалу з відкритих джерел чи роботи іншого здобувача освіти без належного цитування. Це може включати копіювання текстів, ідей, даних або методологій без відповідного посилання.

2. Академічне шахрайство – свідоме викривлення або фальсифікація результатів дослідницької діяльності. До цього виду порушень належать:

- використання вигаданих або неточних джерел та посилань;
- відсутність належного цитування використаних матеріалів;
- застосування шпаргалок, електронних пристроїв або сторонньої допомоги під час екзаменів.

3. Виконання робіт здобувача освіти іншими особами.

4. Недоброчесне використання засобів штучного інтелекту (наприклад, ChatGPT), зокрема генерація текстів робіт без подальшого опрацювання та перевірки фактів та наявної інформації. Дозволяється використовувати засоби штучного інтелекту для допомоги у редагуванні текстів та структуруванні ідей.

Поточний контроль та оцінювання результатів навчання передбачає оцінювання за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи здобувача вищої освіти під час лекційних та практичних (семінарських) занять (групова дискусія);
- контроль та оцінювання завдань самостійної роботи та розроблення проектних завдань під час самостійної роботи;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу;
- контроль та оцінювання вмінь здійснювати самостійні наукові дослідження та презентувати їх шляхом застосування сучасних інформаційних технологій.

Поточний контроль знань здобувачів вищої освіти здійснюється під час **семінарських занять** протягом семестру й має на меті перевірити рівень підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. У межах поточного контролю оцінюють, наскільки здобувачі освіти знають першоджерела та наукову літературу, логічно й послідовно виступають під час обговорення питань семінарського заняття, ставлять питання і відповідають на них у межах дискусії. Здобувач може набрати від 0 до 40 балів за роботу на семінарах протягом семестру.

Критерії оцінювання роботи здобувачів на семінарських заняттях:

Ваговий бал – 5. Максимальна кількість за всі виступи: $5 \times 8 = 40$ балів.

5 балів – доповідь повністю розкриває тему, демонструє глибоке розуміння матеріалу, містить аргументований аналіз історичних подій, використання наукових джерел та історіографії, здобувач освіти активно бере участь у дискусії, ставить питання, доповнює відповіді одногрупників. Виступ чіткий, логічний, грамотно побудований, з дотриманням регламенту часу;

4 бали – доповідь добре розкриває тему, але є дрібні неточності або недостатньо розгорнутий аналіз, були використані історичні джерела, але не завжди є їх критична оцінка, здобувач освіти бере участь у дискусії, проте його активність епізодична. Виступ

загалом зрозумілий, структурований, є незначні лексичні та синтаксичні помилки або відхилення від регламенту;

3 бали – доповідь містить ключові факти, але бракує глибини аналізу чи чіткої аргументації, було використано обмежену кількість джерел, їх аналіз поверхневий. Участь у дискусії мінімальна, здобувач освіти відповідає лише при запитанні. Виступ має стилістичні або логічні недоліки, інколи важко сприймається, можливе незначне перевищення або недовикористання часу;

2 бали – тема доповіді розкрита поверхнево, значні неточності, слабка аргументація. Використані лише загальні дані з підручників без залучення додаткових джерел. Участь у дискусії пасивна, короткі коментарі без аргументів. Виступ слабо структурований, містить помилки, його важко зрозуміти, відчутне перевищення або недотримання регламенту;

1 бал – відповідь фрагментарна, основні факти викладені неправильно або без аргументації. Джерела та історіографія не використовуються. Здобувач освіти майже не бере участі в обговоренні. Значні лексичні та синтаксичні помилки, відповідь важко зрозуміти. Виступ занадто короткий або надто розтягнутий без змістового наповнення;

0 балів – відсутність доповіді або вона не відповідає темі, здобувач освіти не використовує жодних джерел, відсутня участь у дискусії. Виступ незрозумілий або взагалі не відбувся.

Контрольна робота відбувається у формі підготовки творчого проєкту або есе. Для його виконання здобувачу освіти пропонується обрати одну із запропонованих тем і підготувати доповідь та презентацію.

Доповідь має бути надрукована у документі формату .doc або .docx, шрифт Times New Roman, 14 розмір шрифту, міжрядковий інтервал 1. Загальний об'єм тексту має складати не менше 6 сторінок (без списку джерел і літератури). На першій сторінці має бути зазначено ПІБ здобувача, його/її академічну групу та назву творчого проєкту. Після цього подається вступ, текст доповіді, висновки та список джерел та літератури. У вступі має бути наведена актуальність обраної теми. Щодо написання основного текст – пропонується орієнтуватись на такі складові (але не обмежуючись ними, зберігаючи за здобувачем певну творчу свободу):

- Історичний контекст: короткий огляд епохи або періоду, до якого належить обрана тема, стислий виклад ключових подій, суспільних чи політичних обставин;

- Головна ідея / проблема: формулювання суті теми або дослідницького питання, яке автор висвітлює (напр., «чи можна вважати норманський чинник вирішальним у формуванні Київської Русі?» або «які чинники визначають національну ідею України у ХХІ столітті?»);

- Аргументативна частина: поетапний аналіз події, ідеї чи історичного процесу, з посиланнями на факти, джерела, наукову літературу, карти, археологічні дані, твори культури тощо;

- Огляд історіографії (у разі необхідності): аналіз поглядів різних істориків або політичних мислителів на обрану тему, порівняння інтерпретацій;

- Авторська оцінка та висновки: формулювання власного бачення проблеми, підсумування викладеного матеріалу, спроба відповісти на поставлені у вступі запитання, оцінка значення теми для сучасної України.

Після основного тексту та висновків, до яких приходить здобувач в ході виконання творчого проєкту, подається список використаних ним джерел та літератури.

Для того, щоби уникнути ситуацій, у яких кілька здобувачів виконують творчі проєкти з однаковими темами – їх вибір автоматизовано в системі Moodle.

За виконання цієї роботи здобувач освіти може отримати до 20 балів. Критерій оцінювання творчого проєкту:

20-19 балів – робота повністю розкриває тему, містить ґрунтовний її, використано достовірні та різноманітні джерела інформації. Матеріал викладено логічно, чітко структуровано, висновки аргументовані. Оформлення якісне, з дотриманням академічних стандартів (шрифт, інтервали, стилістика тощо). Презентація добре оформлена, містить якісні візуальні матеріали, правильно підібраний баланс тексту та графіки. У тексті відсутні граматичні та стилістичні помилки.

18-17 балів – робота загалом відповідає всім вимогам, тема розкрита майже повністю, інформація подана логічно і послідовно. Аналіз глибокий, хоча деякі висновки можуть бути недостатньо розгорнутими. Використано авторський підхід, проте в окремих частинах є залежність від джерел без належного критичного осмислення. Оформлення на високому рівні, але можуть бути незначні технічні недоліки (наприклад, неузгодженість шрифтів у презентації). Допускаються поодинокі граматичні або стилістичні помилки, які не впливають на загальне розуміння тексту.

16-15 балів – робота розкриває основні аспекти теми, але окремі питання подані поверхнево або з нестачею деталей. Аналіз присутній, але в ньому можуть бути повторення або недостатня аргументація. Оформлення загалом якісне, але можуть зустрічатися деякі помилки в структурі тексту або оформленні презентації (наприклад, перевантажені текстом слайди або недостатньо якісні зображення). У тексті є деякі граматичні чи стилістичні помилки.

14-13 балів – робота частково розкриває тему, однак містить загальні фрази та мало конкретики. Аналіз поверхневий або взагалі відсутній, подано лише факти без їх осмислення. Оформлення виконане на середньому рівні, можуть бути технічні помилки (наприклад, неправильні міжрядкові інтервали, відсутність посилань на джерела). Презентація зроблена без належної структури або містить зайві елементи. У тексті присутні помилки, які можуть ускладнювати його розуміння.

12-11 балів – робота містить загальні відомості, але недостатньо розкриває тему. Викладений матеріал може бути нелогічним або містити повтори. Аналіз або відсутній, або зроблений поверхнево. Оформлення слабке, є помилки у форматуванні тексту, порушення стандартів презентації. Використано мало візуальних матеріалів або вони не відповідають темі. Граматичні та стилістичні помилки зустрічаються часто.

10-9 балів – робота має значні прогалини в змісті, тема висвітлена фрагментарно, багато ключових аспектів не розглянуто. Відсутній або майже відсутній аналіз, подано лише перелік загальних фактів. Оформлення роботи низької якості, можуть бути значні порушення структури тексту (наприклад, відсутність розділів, неправильне форматування). Презентація зроблена формально, без урахування вимог до її змісту та оформлення. Велика кількість граматичних і стилістичних помилок, що суттєво впливає на розуміння матеріалу.

8-7 балів – робота містить дуже мало змістовної інформації, велика частина матеріалу не відповідає темі або є скопійованою з інших джерел без осмислення. Відсутній аналіз, висновки відсутні або не мають логічного зв'язку з основним текстом. Презентація або взагалі відсутня, або зроблена неякісно (наприклад, нечитабельний текст, відсутність ілюстрацій). Оформлення містить значні недоліки, багато граматичних і стилістичних помилок.

6-5 балів – робота містить лише окремі речення або невелику кількість інформації, яка не розкриває суті теми. Структури тексту немає, аналіз повністю відсутній. Презентація або відсутня, або містить лише один-два слайди з мінімумом інформації. Оформлення роботи не відповідає вимогам, текст важко читати через велику кількість помилок.

4-3 бали – робота складається з кількох уривків тексту, які не мають зв'язку між собою. Більшість матеріалу не відповідає темі або є просто списком фактів без пояснень. Презентація відсутня або зроблена в неприпустимому вигляді (наприклад, містить лише заголовки без змісту). Оформлення відсутнє або зроблене з серйозними порушеннями

академічних стандартів. Текст містить велику кількість помилок, що унеможлиблює його розуміння.

2-1 бал – робота містить лише фрагментарні дані, які не пов'язані між собою та не розкривають тему. Відсутні аналіз, висновки, логічна структура. Презентація або не надана, або зроблена так, що не містить змістовної інформації. Велика кількість граматичних та орфографічних помилок, що робить текст незрозумілим.

0 балів – есе або творчий проєкт повністю відсутня або її зміст не відповідає заданій темі.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 180 хвилин.

Зміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені: теоретичне питання – 15 балів (два питання); питання на знання фактичного матеріалу – 10 балів.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені здобувач на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Максимально повна відповідь на перше та друге питання передбачає знання теоретичного та фактичного матеріалу, уміння аналізувати та порівнювати історичні явища та буде оцінена у 15 балів. Бажано у відповіді використовувати мовні конструкції, що свідчать про самостійність та обґрунтованість думок здобувача вищої освіти («на мою думку», «порівняно з», «на противагу», «отже»).

Третє питання білета передбачає знання фактичного матеріалу, пов'язаного з діяльністю відомих персоналій або конкретних подій. Повна, самостійна та аналітична відповідь оцінюється у 10 балів.

Рівень знань на екзамені оцінюється:

Щодо питань, які оцінюються у 15 балів максимум:

13–15 балів, якщо здобувач дав правильну та вичерпну відповідь, повністю розкрив питання, глибоко засвоїв теоретичний матеріал, аргументовано використовує історичні факти, події та дати, демонструє аналітичне мислення, проводить паралелі між історичними періодами, чітко і логічно формулює думки, вільно застосовує знання у практичному контексті.

10–12 балів, якщо відповідь в цілому правильна та змістовна, але містить незначні неточності або окремі прогалини в аргументації. Виклад логічний, проте бракує ширшого аналізу, наведення прикладів або зв'язку з іншими історичними подіями.

7–9 балів, якщо відповідь частково розкриває питання, але є неповною або поверхневою, недостатньо історичних фактів, слабка аргументація або наявні окремі фактичні помилки.

4–6 балів, якщо відповідь має суттєві недоліки, містить значні неточності, недостатньо історичних фактів, немає чіткої структури та аргументованих висновків.

1–3 бали, якщо відповідь є фрагментарною, без системності, має серйозні помилки у фактах, не містить аргументів або є хаотичною.

0 балів, якщо відповідь повністю відсутня або не відповідає суті питання.

Щодо питань, які оцінюються у 10 балів максимум:

9–10 балів, якщо здобувач дав правильну, чітку і повну відповідь, правильно використовує історичні факти, дати, події, демонструє логіку викладення, виявляє вміння аналізувати матеріал і робити висновки.

7–8 балів, якщо відповідь правильна, але має окремі неточності або недостатню деталізацію, є аргументація, але вона не повністю розгорнута.

5–6 балів, якщо відповідь частково правильна, але не розкриває всі аспекти питання, є деякі помилки або недостатньо аргументів.

3–4 бали, якщо відповідь фрагментарна, поверхнева, містить значні неточності або недостатньо історичних фактів.

1–2 бали, якщо відповідь мінімальна, має суттєві помилки або не містить логічного викладення.

0 балів, якщо відповідь відсутня або повністю неправильна.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання											Сума
Розділ 1					Розділ 2			Есе або творчий проєкт	Разом	Екзамен	
T1	T3	T5	T 7	T9	T11	T13	T15	20	60	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5				

T1, T2 ... – теми розділів.

Для допуску до підсумкового семестрового контролю здобувач має набрати впродовж семестру не менше ніж 10 балів.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються така модель використання ШІ, як «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недеклароване використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається

як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
0–49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Аксьонова Н. В. Історія української культури: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів / А. М. Домановський, Т. О. Чугуй. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 196 с.
2. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX століття. Київ, 2019. 656 с. URL: <https://hdl.handle.net/20.500.14570/245>
3. Міщик Ю. А. Від трипільців до кіборгів: Коротка історія України / Ю. А. Міщик, О. Г. Бажан. Київ, 2020. 688 с.
4. Новітня історія України (1945-2020 роки) : навч. посібник / К. Кондратюк. В. Качмар. Львів, 2020. 212 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi73/0054165.pdf>
5. Україна в контексті історичного розвитку Європи: підручник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх спеціальностей / С. Ю. Боева. В. Ю. Бузань та ін. Київ, 2021. 306 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/41918>
6. Українознавство : посібник-хрестоматія (до розділу «Народна символіка українців»). Умань : Візаві, 2018. 166 с.
7. Українознавство. Ukraine Studies: Навчально-методичний посібник / Ю. Пащук, Ю. Твердохліб, А. Жукова «та ін.». Львів: НАСВ, 2023. 234 с.
8. Українознавство: концептуальні та теоретико-методологічні основи розвитку / П. П. Гай-Нижник (керівник проекту). Київ, 2015. 504 с. URL: <https://hainyzhnyk.in.ua/downloads/2015doc.ukrainoznavstvo.pdf>
9. Чорний Д.М. Історія Слобідської України : підручник. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. 264 с.

Допоміжна література

1. Алексієвець Л., Алексієвець М., Дацків І. Україна-Європа: цивілізаційно-історичний дискурс. *Український історичний журнал*. №5. 2020. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/179864/17-Aleksiiievets.pdf?sequence=1>
2. Бойко О. Д. Історія України: підручник. 9-е вид., доп. Київ, 2023. 560 с.
3. Бондар В. Державна політика історичної пам'яті в Україні 1990–2000-х рр.: основні тенденції. *Історіографічні дослідження в Україні*. №23. 2013. С. 377-400. URL: http://history.org.ua/JournALL/graf/graf_2013_23/19.pdf

4. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. «Братня» навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст. / За заг. ред. В. Брехуненка. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. К., 2016. 248 с.
5. Ветров Р. Політичні партії України в першій чверті XX століття (1900–1925 рр.). / Р. Ветров, С. Донченко. Дніпропетровськ, 2001. С. 14–44.
6. Висоцький О. Ю. Українські соціал-демократи та есери: досвід перемог і поразок. С. 22–47. URL: https://www.researchgate.net/publication/321474023_Visockij_O_Ukrainski_social-demokrati_ta_eseri_Dosvid_peremog_ta_porazok#fullTextFileContent
7. Вірченко Н. Документи про заборону української мови (XVII–XX ст.) URL: <https://parafia.org.ua/biblioteka/statti/dokumenty-pro-zaboronu-ukr-movy/>
8. Гошуляк І. Л. Про причини поразки Центральної Ради. *Український історичний журнал*. №1. С. 31–44. URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/uhj/article/view/21342/20240>
9. Гриневич В. Політика пам'яті Другої світової війни в Україні: у пошуках ідентичності та консолідації. URL: http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/grynevych_polityka.pdf.
10. Данилевська О. М. Українська мова в українській школі на початку XXI століття: соціолінгвістичні нариси. К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2019. 364 с.
11. Єремєєв. П. В. Руйнація культових споруд Харкова в період російської військової агресії: суспільне сприйняття та переосмислення культурної спадщини. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія». 2022. Вип. 62. С. 49–85. DOI: <https://www.doi.org/10.26565/2220-7929-2022-62-02>.
12. Комар О. В. Досвід використання радіокарбонного методу для датування ранньослов'янських пам'яток України (1970–1987 рр.). *Археологія і давня історія України: Зб. наук. пр. Вип. 1 (30)*. 2019. С. 254–267. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/163005>
13. Конституційні акти України. 1917–1920. Невідомі конституції України. К., 1992. С. 58–80, 82–87.
14. Куземська Г. Нездоланна Україна: Хроніка нищення української Церкви, мови, культури, народу. URL: <https://parafia.org.ua/biblioteka/istoriya-mova/nezdolanna-ukrajina/>
15. Літопис руський : [переклад за Іпатським списком] : / Вступ.ст., приміт. і пер. Л. Є. Махновець. URL: <http://litopys.org.ua/litop/lit.htm>
16. Методичні рекомендації з польової антропології / Козак О. Д., Потехіна І. Д., Слободян Т. І., Гупало В. Д. Львів, 2019. 108 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi76/0056483.pdf>
17. Міхновський М. Самостійна Україна. URL: <https://web.archive.org/web/20120104180653/http://www.run.org.ua/avtory/mikhnovskyy-mykola/86.html>
18. Нариси історії Української революції 1917–1921 років : у 2 кн. Кн. 1 / редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.] ; [авт. кол.: В. Ф. Верстюк (керівник) та ін.] ; НАН України, Ін-т історії України. К., 2012. С. 139–169. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=e1>

[ib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERM S=0&S21STR=0008160](#)

19. Папіш В. А. Історія української літературної мови. Навчально-методичний посібник для проведення практичних занять і тестового контролю. Ужгород, 2023. 60 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/70652>.

20. Плохій С. Брама Європи: Історія України від скіфських воєн до незалежності / Перек. з англ. Р. Клочка. Харків, 2016. 496 с. URL: <https://bnd.gnedu.vn.ua/wp-content/uploads/2022/09/Брама-Європи.-Сергій-Плохій-Історія-України.pdf>

21. Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України. аналіт. доповідь / за заг. ред. В. М. Яблонського. К., 2019. 144 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-09/dopovid_polityka_druk_03.pdf

22. Політична історія України : навч. посібник / В.А. Греченко та ін. 2-е вид., допов. К., 2008. 552 с. URL: <https://web.archive.org/web/20250120192453/http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-167.html>

23. Половець В. М. Українознавство. Курс лекцій. 216 с. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/2775/1/Українознавство.%20Курс%20лекцій.pdf>

24. Програма Української Демократично-Радикальної партії // Українська суспільно-політична думка в 20 столітті. / Упорядник: Т. Гунчак, Р. Сольчаник. Документи і матеріали: у 3 т. Т.1. Сучасність, 1983. С. 147-153.

25. Революція Гідності: методичні матеріали. Київ, 2015. 46 с. URL: https://don.kyivcity.gov.ua/files/2015/11/13/2015_metodichka_reviluciya_gidnosti_4.pdf

26. Солдатенко В. Прихід П. Скоропадського до влади: механізм державного перевороту та визначальні чинники закріплення режиму. *Український історичний журнал*. №4. 2008. С. 5-19.

27. Сушко Р., Левицький М. «Хроніка нищення Української мови» (від доби Романових до сьогодення). URL: <https://web.archive.org/web/20170918154426/http://www.lucorg.com/UserFiles/File/2013/PDF/hronika.pdf>

28. Терещенко Ю. Гетьманат Павла Скоропадського як прояв консервативної революції. *Український історичний журнал*. №4. С. 19-37. URL: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2008/4/2.pdf>

29. Українська Повстанська Армія. Історія нескорених / Відп. ред. та упоряд. В. В'ятрович. 3-тє вид. URL: <https://history.org.ua/LiberUA/978-966-8041-43-3/978-966-8041-43-3.pdf>.

30. Харишин М. Українська церква між двома уніями (1569-1596 рр.). *Український історичний журнал*. №4. С. 24-34. URL: <http://history.org.ua/JournALL/journal/1996/4/4.pdf>

31. Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна за 200 років. Харків, 2004.

32. Яковенко Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. URL: <http://history.franko.lviv.ua/PDF%20Final/Jakovenko.pdf>.

33. Яремчук В. Українська багатопартійність Наддніпрянської і Західної України: компаративний аналіз (1899–1918 рр.). URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/yaremchuk_168.pdf

34. Applebaum A. Red Famine: Stalin's War on Ukraine. New York, Doubleday (Penguin Random House LLC), 2017. 461 p.
35. Kolesnyk I. Global History. Conceptual History / Preface V. A. Smoliy, A. I. Kudryachenko. Kyjiv: In-t of History of Ukraine NAS of Ukraine, 2022. 344 p.
36. Lonardo L. Russia's 2022 War Against Ukraine and the Foreign Policy Reaction of the EU. London : Palgrave Macmillan Cham, 2023. XII, 87 p.
37. Ploky S. Chernobyl: The History of a Nuclear Catastrophe. New York: Basic Books, 2018. 432 p.
38. Ploky S. Forgotten Bastards of the Eastern Front. Oxford : Oxford University Press, 2019. 369 p.
39. Regionalism without Regions: Reconceptualizing Ukraine's Heterogeneity / Ed. by Ulrich Schmid & Oksana Myshlovska. Budapest: New York: Central European University Press, 2019.
40. The Future of the Past: New Perspectives on Ukrainian History. Editor: Ploky S. Serhii. Harvard Ukrainian Research Institute. 2017. 516 p. (Harvard Papers in Ukrainian Studies)
41. Timoshyn D., Hryn'ova T. and Kostyuk I. Ukrainian contribution to particle physics: historical perspective and prospects. *Volume 476 – 42nd International Conference on High Energy Physics (ICHEP2024) – Equity, Diversity and Inclusion*. 2025. URL: <https://arxiv.org/pdf/2501.03878>
42. Ukraine and Europe: Cultural Encounters and Negotiations. Editors: Ploky, Serhii; Brogi Bercoff, Giovanna, Pavlyshyn, Marko. University of Toronto Press. 2017. 480 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. ЛІКБЕЗ: історичний фронт. URL: <https://likbez.org.ua/ua/>
2. Бібліотека імені М. Максимовича Київського національного університету імені Т. Шевченка. URL: <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3>
3. Іван Патриляк. Лекції. URL: <https://www.youtube.com/@UKRAINEHISTORY>
4. Інститут історії України НАН України (Київ). URL: <http://www.institute@history.org.ua>
5. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua>
6. Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України (Київ) URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua>
7. Локальна історія. URL: <https://www.youtube.com/@localhistoryUA>
8. Національна бібліотека України імені В. Вернадського (Київ). URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
9. Сергій Плохій. Лекції. URL: https://www.youtube.com/results?search_query=%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B9+%D0%9F%D0%BB%D0%BE%D1%85%D1%96%D0%B9
10. Тімоті Снайдер. Становлення сучасної України. URL: <https://www.youtube.com/playlist?list=PL6NcH-LB5H2zezHOM0ii9LGd4gaEA38A>

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непереборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/розпоряджень ректора/проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

У разі запровадження суворих обмежень із заборобою відвідувати ЗВО здобувачам вищої освіти денної форми навчання надано можливість скласти екзамен дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Українознавство».

Посилання на курс у системі Moodle:
<https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=9732>